

რეგიონული ეკონომიკა

ტურიზმის განვითარების პრობლემები იმერეთის რეგიონში

ეკადვეიძე

თსუ დოქტორანტი

იმერეთი საქართველოს ერთ-ერთი უმთავრესი ისტორიული, კულტურული, ეკონომიკური და საგანმანათლებლო ცენტრია, იმერეთის ტერიტორიის ფართობი 6 518.8 კვ.კმ-ია, რაც საქართველოს მთლიანი ტერიტორიის 9.4%-ს შეადგენს. იმერეთის მხარე წარმოდგენილია 10 საქალაქო დასახლებით, 3 დაბით (შორაპანი, კულაში, ხარაგაული), 529 სოფლითა და 12 ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთეულით. იმერეთში 400-ზე მეტი ისტორიული ძეგლია, რომლებიც წარმართული, გვიანი ანტიკური ხანიდან მოყოლებული ვიდრე მე-20 საუკუნის დასაწყისამდე ნათელ წარმოდგენას უქმნის სტუმარს ქართული თვითმყოფადი კულტურისა და ისტორიის შესახებ. იმერეთის გეოგრაფიული მდებარეობა, ისტორიულ-კულტურული და ბუნებრივი ძეგლები, იმერული სტუმართმასპინძლობის ტრადიცია, ხელოვნება და კულტურა უნიკალური წინაპირობაა რეგიონში ტურიზმის განვითარებისათვის,¹ თუმცა საგულისხმოა, ის ფაქტიც, რომ არსებული ტურისტული რესურსის აბსოლუტური უმრავლესობა არ არის ათვისებული, როგორც ტურისტული დანიშნულების ადგილი. აღნიშნული პრობლემის შესასწავლად იტალია, მოლდოვა, ქუთაისის ერთობლივი პროექტის „ტურისტული პროდუქტის სიცოცხლისუნარიანობის შენარჩუნება“-ს ფარგლებში, ჩვენს მიერ ჩატარებული იქნა კვლევა „ტურიზმის განვითარების პრობლემები იმერეთში“.² თავდაპირველად შესწავ-

1 ცაგარეიშვილი ს. იმერეთის რეგიონის რეკრეაციული რესურსების რაციონალური გამოყენება და ეკოლოგიური შეფასება, საგამომცემლო ცენტრი, ქუთაისი, 2009

2 თანამშრომლობა ურბანული განვითარებისა და დიალოგისათვის, <http://www.ciudad-programme.eu/>

ლილ იქნა გარემო ფაქტორები, რომლებმაც უარყოფითი გავლენა იქონიეს ტურიზმის განვითარებაზე, კერძოდ: **დემოგრაფიული გარემო** – მიმდინარე დემოგრაფიულ პროცესებზე ზემოქმედება (მიგრაცია, საგანმანათლებლო დონის შემცირება, ინფორმაციული ვაკუუმი და სხვა). **ეკონომიკური გარემო** – შექმნილმა ეკონომიკურმა მდგომარეობამ პირდაპირი ზეგავლენა იქონია მოსახლეობაზე (უმუშევრობა, შემოსავლების დაბალი დონე, კრედიტებზე ხელმისაწვდომობა). **პოლიტიკური გარემო** - 1989 წლიდან დაწყებული პროცესებმა, საკუთარი წარმოების მოშლამ, მენარმეობის განვითარების ხელისშეშლამ, მრეწველობისა და სოფლის მეურნეობის დანგრევამ რეგიონზე უარყოფითად იმოქმედა. **ბუნებრივი და ეკოლოგიური გარემო** - ბუნებრივი რესურსების განუკითხავად განძარცვა, რეგიონის უნიკალური ჯიშის ტყეების (მაგ. აჯამეთის ალკვეთილში – მუხის ხეები) განადგურება, უკანონო ჭრა, ენერგო რესურსის გამოყენებისა, ჯართის ჩასაბარებლად ხელოვნურად განძარცვული ქარხნები და ფაბრიკები და ა.შ. **სამეცნიერო-ტექნიკური გარემო** - ახალი ტექნოლოგიების არ არსებობა, სამეცნიერო-კვლევითი და საცდელი მეურნეობების მოშლა, კვალიფიციური კადრების სიმცირე, ენობრივი ბარიერი. **სოციალურ-კულტურული გარემო**- სახეცვლილი ფასეულობები, ადამიანთა ძირითადი შეხედულებები და ქცევის ნორმები, სოციალური დაყოფა, დომინანტი იყო „ძლიერის უფლება“, ვინრო ანგარებიანი ორიენტაცია და ა.შ. მოკვლეული პრობლემების საფუძველზე შევადგინეთ SWOT ანალიზი, რომლის ორ კომპონენტში გამოკვეთილია იმერეთის რეგიონში ტურიზმში არსებული ძლიერი და სუსტი მხარეები, კერძოდ:

- **ძლიერი მხარეები:** გეოგრაფიული მდებარეობა, ზომიერი კლიმატი, ისტორიულ- კულტურული ძეგლები, ეპარქიები, ეკლესია-მონასტრები (სინაგოგები), კურორტები (ბალნეოლოგიური და სამკურნალო წყლები), მუზეუმები, დაცული ტერიტორიები, მთავრობის მხარდაჭერა (ახალი ინიციატივები, ინვესტიციები), ჰიდრო რესურსები (წყაროს წყლები), სატყეო და მინის რესურსები, ლიტერატურა, ფოლკლორი, ტრადიციები, იმერული სამზარეულო, საზღვაო პროტებთან სიახლოვე, ეკოლოგიურად სუფთა სასოფლო პროდუქტი, არქეოლოგიური ძეგლები, არქიტექტურული ნაგებობანი, კარსტული მღვიმეები, კანიონები, ხეობები და ა.შ.

- **სუსტი მხარეები:** აუთვისებელი ტურისტული რესურსები,

ინფორმაციული ვაკუუმი, განუვითარებელი ინფრასტრუქტურა (მწყობრიდან გამოსული სასოფლო გზები, კომუნიკაციები და სხვა), ენობრივი ბარიერი, ისტორიულ-არქიტექტურული და კულტურული ძეგლების დაუცველობის ხარისხი, სატრანსპორტო საშუალებების სიმცირე, მომსახურების დაბალი დონე, ფინანსური რესურსების სიმცირე, პროფესიული კადრების ნაკლებობა, რეგიონში ტურიზმის განვითარების სტრატეგიის არარსებობა, ადგილობრივი ხელისუფლების მიერ ინვესტიციების მოზიდვისადმი ნაკლები ინტერესი, რეგიონში შემოსულ ვიზიტორთა და ტურისტთა აღურიცხაობა, რეგიონში ტურისტებიდან მიღებული შემოსავლების სტატისტიკის არარსებობა, განთავსების საშუალებების სიმცირე, სუსტი მენეჯმენტი, ტურისტული პოტენციალის სრულად გამოუყენებლობა, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთათვის სერვისის უქონლობა, ინფრასტრუქტურული შეუსაბამობა ტურისტულ პოტენციალთან.

ბუნებრივია, რომ რეგიონის ტურისტული პოტენციურობის ადეკვატური უნდა იყოს შეთავაზებაც. სამწუხაროდ, უნდა აღინიშნოს, რომ ტურისტული ფირმების რიცხვი იმერეთში, რომლებიც ტურისტების მიღებაზე წარმატებით მუშაობენ, ათეულს არ აღემატება. მრავალ ხელისშემშლელ მიზეზთა შორის ქვემოთჩამოთვლილი მიზეზების გათვალისწინებაა აუცილებელი: კულტურული მემკვიდრეობის ტურიზმის ტურები მოიცავს, როგორც წესი, ერთხელ ამორჩეულ ობიექტებს და ასეთი ტური გადის რამდენიმე ტურისტული ფირმის მიერ გაკვალულ მარშრუტებზე. არავინ ცდილობს სიახლის შეტანას და ინოვაციური მეთოდების დანერგვას. უამრავი შთამბეჭდავი ძეგლი რჩება ტურისტული ფირმებისა და, შესაბამისად, ტურისტების ყურადღების გარეშე.

ადგილობრივი ხელისუფლება არ არის დაკავებული ტუროპერატორებისათვის რეკომენდაციების გაცემით, მათთვის ძეგლების ნუსხის შედგენითა და მათი ინფორმაციული უზრუნველყოფით. არ არის კავშირი ადგილობრივ ხელისუფლებასა და კერძო სექტორს შორის. ნაწილობრივ ხდება ქუჩების, მოედნების სახელდება და ნუმერაცია (მარკირება). პრაქტიკულად არარსებობს არც სახელმწიფო და არც ადგილობრივი თვითმმართველობის დონეზე რაიმე მარეგულირებელი ნორმა (ინსტრუქცია, წესი). სადღეისოდ იმერეთის ძალიან ბევრ ტერიტორიულ ერთეულში (ტურისტულ ზონებში)

ვხვდებით შემთხვევებს, როდესაც ქუჩების და მოედნების უმეტესობაზე არ არის განთავსებული ქუჩების სახელწოდება, ან არის მესაკუთრის სურვილისამებრ ზოგიერთ ადგილას განთავსებული ან კიდევ არის მხოლოდ ქართულ ენაზე, რაც უცხოელი ტურისტებისათვის ქმნის გარკვეულ დისკომფორტს. ტუროპერატორები ფაქტობრივად არ ეწევიან პროფესიულ საქმიანობას ახალი ტურისტული მარშრუტების შესაქმნელად, რადგან მათთვის ასეთი საქმიანობა არ არის დიდი მოგების მომტანი. უდიდესი ტურისტული რეკლამა, არავინაა დაკავებული საპრეზენტაციო და სასუვენირო პროდუქციის ხარისხით. არ ხდება მოთხოვნა-მიწოდების კვლევა. კულტურული მემკვიდრეობის ტურიზმში თითქმის არაა ჩართული რაიონებისა და სოფლების მუზეუმები, არ არსებობს მათი გამოყენების პროგრამა ან გეგმა.

SWOT ანალიზში ასევე წარმოვადგინეთ, ის შესაძლებლობები, რომელიც იმერეთს გააჩნია ტურიზმში არსებული სუსტი მხარეებისა და პრობლემების გადასაჭრელად, ასევე ის საფრთხეები, რომლებიც სავარაუდოდ ხელს შეუშლის აღნიშნული შესაძლებლობების განხორციელებას.

შესაძლებლობები: ტურიზმის განვითარების მოკლევადიანი და გრძელვადიანი სტრატეგიის შემუშავება, ტურისტული პოტენციალის, მიზნობრივი ობიექტების კვლევა და შესწავლა, ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება და რაიონთაშორისი და სასოფლო გზების მონესრიგება, ტურიზმის პოლიტიკის გამტარებლებისა და ექსპერტების შეხვედრების ორგანიზება, დისკუსია-დებატები და პრობლემათა პრიორიტეტიზაცია, ახალი ტურისტული დესტინაციების ტურისტულ ატრაქციად აღიარება, კულტურული მემკვიდრეობის ობიექტების კლასიფიკაცია, ინვესტიციების მოზიდვა ტურობიექტების აღდგენა-განახლებისათვის, ადგილობრივი მოსახლეობის მოზილიზება და ჩართულობა ტურიზმის ინფრასტრუქტურის განვითარებაში, ტურისტული პროდუქტის გამრავალფეროვნება და მომსახურების გაუმჯობესება, ტურიზმიდან მიღებული შემოსავლების მიზნობრივად გამოყენება, პროფესიული კადრების მომზადება-გადამზადება, ტურისტული ნაკადების შესახებ სტატისტიკური ინფორმაციის აღრიცხვა და მონაცემთა ბაზის შექმნა, ადგილობრივ მოსახლეობაში ტურიზმში არსებული კულტურული ღირებულებების წინამოწმება და ა.შ. ასევე

გათვალისწინებულ უნდა იქნას: მცირე და საშუალო საწარმოების ფუნქციონირების გაძლიერება; სოფლის მეურნეობის და მთლიანად აგროსამრეწველო სექტორების პოტენციალის ამაღლება; ტექნოპარკების და ინდუსტრიული ზონების წარმოქმნისათვის შესაბამისი ბაზის არსებობა; ასევე, აღსანიშნავია ისიც, რომ ქუთაისს ჰქონდა და აქვს ტურისტების მიღებისა და განაწილების ფუნქცია, რასაც განაპირობებს დიდი და მცირე კავკასიონის ქედების და შავი ზღვის სიახლოვე, იმავდროულად იმერეთზე გადიოდა „დიდი აბრეშუმის გზა“, რაც, ყველა ეპოქაში სატრანსპორტო მაგისტრალურ კვანძს წარმოადგენდა.

საფრთხეები: სახელმწიფოსა და ადგილობრივი ხელისუფლების მხრიდან არასათანადო დამოკიდებულება, დაცული ტერიტორიების სტატუსის ანულირება/ვერ შენარჩუნება, არასაკმარისი ინვესტიციები ტურობიექტების აღსადგენად, სტატისტიკური ინფორმაციის ვაკუუმი, ადგილობრივი მოსახლეობის მხრიდან პასიური დამოკიდებულება და ნაკლები ინტერესი, ტურისტთა განთავსების საშუალებების სიმცირე, ენებისმცოდნე პროფესიული კადრების სიმცირე, არაკოორდინირებულობა სახელმწიფოსა და კერძო სექტორებს შორის, ტურისტული ბაზრის შეუსწავლევლობა მოთხოვნა-მიწოდების დასარეგულირებლად, ერთფეროვანი ტურისტული პროდუქტების მიწოდება, სუსტი მენეჯმენტი, საერთაშორისო უარყოფითი მოსაზრებები საქართველოში მოგზაურობის უსაფრთხოების შესახებ, მომსახურების დაბალი დონე.¹

SWOT ანალიზის საფუძველზე ასევე, წარმოგიდგენთ PESTLE და SMART ანალიზს (იხ. ცხრილები 1.1/1.2), სადაც რეგიონში არსებული პრობლემები და გასათვალისწინებელი გარემოებები წარმოდგენილია პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, სოციალურ, ტექნოლოგიურ, სამართლებრივ და გარემოსდაცვითი ფაქტორების მიხედვით, კერძოდ:

¹ დევიდ ე. კულტურული მემკვიდრეობა და იმერეთის ტურიზმის განვითარების პრობლემები, სადისერტაციო ნაშრომი, 2012

ანალიზის კომპონენტები	ჩატარებული ანალიზის ძირითადი შედეგები და გასათვალისწინებელი გარემოებები
Political პოლიტიკური	არსებული მდგომარეობა: რეგიონული ეკონომიკური განვითარების მიმართ სახელმწიფოს პოლიტიკიდან გამომდინარე მზარდი ინტერესი; ლიბერალური კანონმდებლობა, სტაბილური მდგომარეობა, ტურიზმის ბიზნესისათვის ხელსაყრელი გარემო. გასატარებელი ღონისძიება: რეგიონული განვითარების პოლიტიკის შემდგომი განვითარება, საქართველოს, როგორც ტურისტული ქვეყნის ცნობადობის გაზრდა საერთაშორისო ბაზარზე, ქვეყანაში (რეგიონში), როგორც შემომყვანი, ისე შიდა ტურიზმის განვითარების სტიმულირება, ქვეყნის კონკურენტუნარიანობის გაზრდა საერთაშორისო ტურისტულ ბაზარზე, უსაფრთხო ქვეყნის იმიჯის პოპულარიზაცია.
Economic ეკონომიკური	არსებული მდგომარეობა: ომის და კრიზისის შემდგომი სტაბილური ეკონომიკური ზრდა ქვეყანაში, გაცვლითი კურსის და ინფლაციის სტაბილურობა, რეგიონში განსახორციელებელი პროექტების სიმრავლე; ინვესტიციების ზრდა, რეგიონალურ დონეზე დასაქმების შესაძლებლობების გაჩენა ტურისტულ სექტორში. გასატარებელი ღონისძიება: რეგიონის ეკონომიკური განვითარებისმეტი ხელშეწყობა ინფრასტრუქტურის მშენებლობის, ინვესტიციების მოზიდვის ხელშეწყობის და მასტიმულირებელი ღონისძიებების გატარებით, ტურიზმის გლობალურ ბაზარზე ქართული, რეგიონული ტურ-პროდუქტის კონკურენტურობის ამაღლება, ტურიზმის სფეროში პროფესიული კადრების მომზადების ხელშეწყობა და განათლების დონის ამაღლება.
Social სოციალური	არსებული მდგომარეობა: რეგიონის 11 მუნიციპალიტეტში სოციალური ინფრასტრუქტურის საშუალო/დაბალი მდგომარეობა/პრობები, ინფორმაციული ვაკუუმი, მოსახლეობის (განსაკუთრებით ახალგაზრდების) მიგრაცია რაიონული ცენტრებიდან ქალაქებსა და დედაქალაქში, რაიონულ დასახლებებში და დაბებში ადგილობრივ მკვიდრთა უმუშევრობის მაღალი დონე, სოციალურად შეჭირვებული ოჯახების სიმრავლე. გასატარებელი ღონისძიება: სახელმწიფოს მიერ დამატებითი ფონდების გამოყოფა რეგიონის სოციალური ინფრასტრუქტურის განვითარებაზე; მიგრაციის ხელისშეწყობი ფაქტორების აღმოფხვრა, დასაქმების შესაძლებლობების გაჩენა აგროსექტორის და ტურიზმის განვითარების გზით.

Technological ტექნოლო- გიური	არსებული მდგომარეობა: რეგიონის/რაიონის დონეზე თანამედროვე ტექნოლოგიების მიმართ წვდომა დაბალია, რაც გავლენას ახდებს წარმოების ეფექტიანობაზე, არასაკმარისი კომუნიკაცია, ინტერნეტ რესურსებზე ვერ მისაწვდომობა გასატარებელი ღონისძიება: ახალი ტექნოლოგიების დანერგვა, კომუნიკაციების აღდგენა, ბაზრის შესწავლა და მოთხოვნის შესაბამისი პროდუქტის შეთავაზება
Legal სამართ- ლებრივი	არსებული მდგომარეობა: არსებობს თვითმმართველობის მარეგულირებელი კანონმდებლობა, თუმცა რეგიონული გან- ვითარების მარეგულირებელი ცალკე კანონი არ არსებობს; შედარებით მწირია რეგიონული და ადგილობრივი კანონმდებლობა; ხშირია ცვლილებები სხვა სახის კანონმდებლობაში, რაც გავლენას ახდენს სტაბილური პოლიტიკის დაგეგმვაზე. გასატარებელი ღონისძიება: ტურიზმის განვითარებისათვის მნიშვნელოვანია საკანონმდებლო და კანონქვემდებარე აქტებში უფრო დეტალური უფლებამოსილებების ჩამოყალიბება და ხელისუფლების სხვადასხვა დონეებს შორის პასუხისმგებლობების მკაფიოდ გამოჯვანა, ადგილობრივი და რეგიონული ეკონომიკური განვითარების სამართლებრივი ბაზის უზრუნველყოფა.
Environmental გარემოს- დაცვითი	არსებული მდგომარეობა: გარემოს დაბინძურების მინიმი- ზაციის ტექნოლოგიების არ არსებობა ეკოტურიზმში, დაცუ- ლი ტერიტორიების მართვის სუსტი მენეჯმენტი (მაგ. აჯამეთ- ის ადკეთილი), ბიოლოგიური მრავალფეროვნების შესახებ რეგულაციების და კონვენციების არ არსებობა და ა.შ. გასატარებელი ღონისძიება: ეკოტურისტული მომსახ- ურების ხარისხის მენეჯმენტის სრულყოფა, რეგიონული და ადგილობრივი სატყეო პოლიტიკის ფორმირება და ტყეების ეფექტური მენეჯმენტი; ადგილობრივი ბუნებრივი რესურსებ- ის შეფასება.¹

წინამდებარე SMART-ანალიზი ეყრდნობა PESTLE-ანალიზში არ-
სებულ მდგომარეობას და მოცემულია, ის ზოგადი რეკომენდაციები,
რომლებზეც უნდა იყოს დაფუძნებული სამომავლოდ სხვადასხვა სახ-
ის აქტივობების (რეფორმების) გატარება, კერძოდ (იხ. ცხრილი 1.2.)

¹ დევიდე ე. კულტურული მემკვიდრეობა და იმერეთის ტურიზმის განვითარების პრობლემები, სადისერტაციო ნაშრომი, 2012.

ანალიზის კომპონენტები	ჩატარებული ანალიზის ძირითადი შედეგები და გასათვალისწინებელი გარემოებები
Specific სპეციფიკური	ზოგადი აღწერა: რეგიონი 12 ადმინისტრაციულ ერთეულს მოიცავს, თითოეული მუნიციპალიტეტი სპეციფიკური ტურისტული რესურსით გამოირჩევა, აღსანიშნავია, რეგიონის გეოგრაფიული მდებარეობა, კურორტებისა და საკურორტო ზონების სიმრავლე, წარმოდგენილია დაცული ტერიტორიების კატეგორიები სამიზნე ობიექტებით (ნაკრძალი, აღკვეთილი, ბუნების ძეგლი/მღვიმე/კანიონი, ეროვნული პარკი), კულტურა, ხელოვნება და ტრადიციები. ქ. ქუთაისს ჰქონდა და აქვს ტურისტების მიღებისა და განაწილების ფუნქცია, რასაც განაპირობებს დიდი და მცირე კაპასიტონის ქედების და შავი ზღვის სიახლოვე, იმავდროულად იმერეთზე გადიოდა „დიდი აბრეშუმის გზა“, რაც, ყველა ეპოქაში სატრანსპორტო მაგისტრალურ კვანძს წარმოადგენდა გასათვალისწინებელი გარემოება: სტრატეგიული გეგმის მომზადების პროცესში გათვალისწინებული უნდა იქნას შემდეგი ფაქტორები: ● მოხდეს აუთისებელი ტურისტული რესურსების ათვისება ● ისტორიული, კულტურული და რელიგიური მემკვიდრეობის გამოყენება მეტი ტურისტების მოსაზიდად ● რეგიონის/რაიონის, დაბების და სოფლების საზოგადოებრივი აღიარება, არსებული რესურსის სათანადო რეკლამირება ● ტურისტულ ობიექტებისათვის სწორი სტრატეგიის შემუშავება
Measurable გაზომვადი	ზოგადი აღწერა: კრიტერიუმები, რომლებიც უნდა იქნას გამოყენებული რეგიონის ეკონომიკური განვითარების მოკლე თუ გრძელვადიან სტრატეგიაში უნდა იყოს გაზომვადი. ამ კომპონენტის გათვალისწინების გარეშე შეუძლებელია განხილულ და შეფასებულ იქნას წარმატება ან გატარებული რეფორმის შედეგი. გასათვალისწინებელი გარემოება: ● დაიგეგმოს გაზომვადი ღონისძიებები, რომელთა შეფასება გარკვეული კრიტერიუმებით არის შესაძლებელი; ● შეფასებები მოხდეს არა უშუალოდ გეგმის დასრულების შემდგომ, არამედ შუალედურ პერიოდშიც, რათა გადახრების შემთხვევაში შესაძლებელი იყოს მათი გამოსწორება; ● აქტივობების შესაბამისად განხორციელდეს მონიტორინგი

Attainable მიღწევადი	ზოგადი აღწერა: მიზნები, რომლებთა განხორციელებას ისახავს რეგიონში ტურიზმის განვითარებისა და ეკონომიკური წინსვლის სტრატეგიაუნდა იყოს მიღწევადი ანუ შედეგზე ორიენტირებული. გასათვალისწინებელი გარემოება: ● სამხარეო ხალისუფლების და ადგილობრივი თვითმმართველობების მიერ დაგეგმილი სხვადასხვა ღონისძიებების შედეგები უნდა იყოს მიღწევადი; ● მიზნის მისაღწევად დასახული ამოცანების განხორციელება უნდა დაეკისროს პასუხისმგებელ პირებსა თუ უწყებებს, რათა გამოჩნდეს თითოეული რგოლის ვალდებულება და პასუხისმგებლობა (სამოქმედო გეგმის ცალკეული კომპონენტების შეუსრულებლობაზე).
Relevant რელევანტური	ზოგადი აღწერა: რეგიონულ და ლოკალურ დონეზე ეკონომიკური განვითარების ღონისძიებები უნდა იყოს მიზანთან მიმართებაში ადეკვატური (შესაბამისი). გასათვალისწინებელი გარემოება: ● დასახული ამოცანების განხორციელება უნდა გამოიმდინარეობდეს სტრატეგიის მიზნებისაგან; ● ღონისძიებები უნდა გატარდეს გაწერილი სამოქმედო გეგმის შესაბამისად ● ყველა ქმედება ერთმანეთთან მიზეზ-შედეგობრივი კავშირებით უნდა იყოს დაკავშირებული.
Time-bound დროში შეზღუდული	ზოგადი აღწერა: რეგიონის ეკონომიკური განვითარების გეგმა დროში შემოსაზღვრულია ანუ ის გარკვეული პერიოდის განმავლობაში უნდა შესრულდეს და დაიწყოს ახალი ეტაპი. ამიტომაც მნიშვნელოვანია, დროითი კალენდრის მეშვეობით სხვადასხვა ღონისძიებების განხორციელება, პერიოდულად მათი შეფასება და საჭიროების შემთხვევაში კორექტირება (სრულყოფა) გეგმის სიცოცხლისუნარიანობისათვის. გასათვალისწინებელი გარემოება: ● ადგილობრივი და რეგიონული განვითარების გეგმას კონკრეტული დროითი პერიოდი უნდა გააჩნდეს და ამ დროში ხორციელდებოდეს. ● გეგმის დროითი კალენდარი მცირე პერიოდებად უნდა დაიყოს (წლები და კვარტლები მაინც), რათა შესაძლებელი იყოს რიგი აქტივობების ზუსტად დროში განხორციელება.¹

¹ დეიძე ე. კულტურული მემკვიდრეობა და იმერეთის ტურიზმის განვითარების პრობლემები, სადისერტაციო ნაშრომი, 2012

რეგიონული ეკონომიკა

ჩვენს მიერ წარმოდგენილი ანალიზი აბსოლუტურად ეთანხმება საქართველოს რეგიონული განვითარების 2010-2017 წლების სახელმწიფო სტრატეგიას, რომელიც განსაზღვრავს რეგიონული განვითარების პოლიტიკის ძირითად პრინციპებს, მიზნებსა და ამოცანებს და ადგენს უზრუნველყოფისათვის საწირო პირობებს რეგიონის მდგრადი განვითარებისათვის.¹

1 საქართველოს მთავრობის დადგენილება, საქართველოს რეგიონული განვითარების 2010–2017 წწ. სახელმწიფო სტრატეგიის დამტკიცებისა და საქართველოს რეგიონული განვითარების სამთავრობო კომისიის შექმნის შესახებ, N 172, თბილისი, 2010 წლის 25 ივნისი.